پەیوەندی هەولێر و تاران!..
عوسمان حاجی مارف

سەردانی فەرمی نێچیرڤان بارزانی بۆ تاران هەرچەندە وەها نیشاندرا کە لەپەیوەند بە هەڵبژاردنی هەرێم و کێشەی هەولێر لەبەرامبەر بریارەکانی دادگای فیدرالەدایە، هەڵبەتە لەو بارەیەوە قسەکراوەو بارزانی داوای جدی هەبووە لەو بوارەدا، بەڵام ئەم سەردانە زیاتر ئاکامی سەردەمێکی نوێیە لەو ئاڵوگۆڕانەی لە ناوچەکەدا پێشبینی دەکرێت، هەروەها پەیوەندی نێوان تورکیا و عێراق لە پەیوەند بە پرۆژەی گەشەپێدانەوە، لەهەمانکاتدا ئاماژەیە له ئەگەری گۆڕانی پەیوەندییەکانی نێوان هەرێم و عێراق و ئێران.
سەرەڕای بەردەوامی ناڕەزایەتی یەکێتی بەرامبەر بە ئەگەری دواخستنی هەڵبژاردنەکان، پێدەچێت تاران لەدوای ئەو سەردانەی نێچیر ڕۆڵی نێوەندگیری کاریگەر بگێڕێت، بۆ فشار لەسەر یەکێتی و حکومەتی بەغدا، هەروەها تاران بە یارمەتیدان بۆ گەیشتن بە ڕێکەوتنێکی سەخت لەسەر پرسی هەڵبژاردن، پشتیوانییەکی پێویست لەگەڵ حکومەتی هەرێم بەدەست دەهێنێت، کە ئەمەش دواتر ڕێگە بە تاران ئەدات داوای ئیمتیازات بکات لەسەر هەردوو ئاستی ئەمنی و ئابووری.
دەمێکە خامنەیی هەڵوەستێکی دوژمنکارانەی بەرامبەر بە ئاراستەی لایەنگری بارزانی بۆ ئەمریکا گرتەبەر، ئەم گۆڕانکارییە کتوپڕە بەشێوەیەکی تاڕادەیەک خێرا لە دوای هێرشی موشەکی بالیستی ئێران بۆ سەر هەولێر جێگای سەرنجە، وێڕای ڕابردوی پڕ لە گێژاویان، ئێستا لەبەرامەر بەرژەوەندییەکی تایبەتدا بەرەوروون، لە مامەڵەی بەشێک لەو ناکۆکیانەی کە تایبەتمەندی گۆڕەپانی سیاسی عێراق و تاران و ئەنقەرەیە، کۆماری ئیسلامی ئەمە بە دەرفەتێک دەزانێت بۆ فراوانکردنی نفوزی خۆی لە ناوچەکەدا، بەتایبەتی رکابەری لە بەرامبەر ڕۆڵی تورکیا لە ناوچەکەو عێراقدا.
دوای ئەوەی ئەمریکا لە ساڵی ۲۰۰۳ ڕژێمی سەدامی ڕووخاند، ئێران دەرفەتی ئەوەی بۆ ڕەخسا پەیوەندی سیاسی و ئابووری بە فەرمی لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان دروست بکات، لەهەمانکاتدا دوو کونسوڵخانەی لە هەولێر و سلێمانی کردەوە. حکومەتی هەرێم توانی نوسینگەی نوێنەرایەتی لە تاران بکاتەوە، کە وەک “باڵیۆزخانەی دیفاکتۆ” کاردەکات.
بەدوای ساڵی ۲۰۰۳ەوە بە هۆی پێشهاتە ناوچەییەکان، سەرهەڵدانی ڕێکخراوی “داعش” و ململانێی ئێران لەگەڵ ئەمریکا و ئیسرائیل،

لەلایەکی ترەوەو پاشکۆبونی بارزانی بە دەخالەتی ڕاستەوخۆی تورکیا لە ناوچەکە، پەیوەندییەکانی نێوان ئێران و حکومەتی هەرێم بەردەوام دابەزین و بارگرژی بەخۆوە بینیوە.
هۆکارێک لە ناسەقامگیریی پەیوەندییەکانی نێوان هەولێر و تاران، بونی لایەنە چەکدارە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانە لە ناوچەی کوردستانی عێراق. بەڵام دوای واژۆکردنی "ڕێککەوتنی ئاسایشی ستراتیژی" لە نێوان بەغدا و هەولێر و تاران لە مانگی ئەیلولی ٢٠٢٣، لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکان کە بنکەکانیان لە هەولێر و سلێمانیە، تاڕادەیەکی زۆر پابەندبوون بەو ڕێککەوتنە، بەڵام هێشتا پرۆسەی جێبەجێکردنی ڕێککەوتنی ئەمنی بەردەوامە، لەم ڕۆژانەشدا کۆماری ئیسلامی داوای لە یەکێتی کردوە کە سوکاری بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆنەکان بخاتە ناو کەمپەکانەوە، قەبولکردنی ئەمەش لەلایەن یەکێتییەوە بەکارێکی نامرۆیی و قێزەون و ریسوا بەسەریدا دەشکێتەوە، لەلایەکی تریشەوە مەترسییەکی گەورە دەبێت لەسەر ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی و خەڵکی کوردستان.
هەرچەندە بارزانی بە ناوی حکومەتی هەرێمەوە ئامادەیی خۆیان نیشانداوە بۆ هاوکاریکردنی کۆماری ئیسلامی ئێران لە ئاستێکی سنووورداردا، بەڵام جۆری پەیوەندی پاشکۆبونی هەولێر بە تورکیا و ئەمریکاوەو پەیوەندی لەگەڵ دەوڵەتانی کەنداو، مایەی وروژاندنی بەردەوامی نیگەرانییەکانی ئێرانە بەرامبەر بارزانی.
ئەوەی شایانی باسە تاران هەرێمی کوردستانی عێراق بە "ئیسرائیلی دووەم" دەناسێنێت و بانگەشەی ئەوە دەکات کە هەولێر هێلانەیەکی بریکارەکانی "مۆساد"ە. ڕوانگەی ئەمنی ئێران بەرامبەر بە هەولێر لە کاتی ڕیفراندۆمی ٢٠١٧دا ڕونتر بووەوە، عەلی ئەکبەر وەلایەتی، یەکێک لە ڕاوێژکارە باڵاکانی خامنەیی لەوکاتەدا ڕایگەیاند کە کۆمەڵگەی موسڵمانان ڕێگە بە دامەزراندنی ئیسرائیلێکی نوێ لە ناوچەکەدا نادەن.
هەڵوێستی پەرچەکرداری ئێران بەرامبەر بە حکومەتی هەرێم تەنها قسەکردن نییە، دیمان کە سوپای ئێران بە مووشەکی بالیستی ماڵی دوو بازرگانی کوردە ئامانج و بانگەشەی ئەوەی کرد کە بریکارەکانی ئیسرائیل ئەو بینایانە بەکاردەهێنن، لەهەمانکاتدا موشەکی لایەنە شیعەکانی سەر بە ئێران کە ئاراستەی هەولێر کران. بەگوێرەی ڕاگەیەندراوێکی فەرمی، سەرەک کۆماری ئێران کە بە بارزانی ڕاگەیاندووە، چاوەڕوانی ئەوە دەکەن کە حکومەتی هەرێم ڕێگری لە ئیستغلالکردنی خاکەکانیان لە لایەن ئیسرائیل و گرووپە دژبەرەکانی ئێرانەوە بکات.
لەمیانی کۆبونەوەکەدا کە لە تاران بەڕێوەچوو بارزانی دووپاتی

کردەوە، کە هەرێمی کوردستان ڕێگە نادات زەوی و زارەکانی ببنە مایەی نیگەرانیی ئاسایشی نیشتمانی بۆ دراوسێکانی، دەشڵێت، لە ڕووی پرەنسیپەوە قبوڵکراو نییە هیچ گروپێکی چەکدار هێرش بکاتە سەر وڵاتانی دراوسێ و دواتر کشانەوە بۆ هەرێمی کوردستانی عێراق.

یەکێک لە ئامانجە سەرەکییەکانی ئێران لە میوانداریکردنی بارزانی هەوڵدانە بۆ دوورخستنەوەی حکومەتی هەرێم لە بازنەی تورکیا، چونکە ساڵانێکی زۆرە هەولێر زیاتر لەگەڵ ئەنقەرە هاوتەریب بووە نەک لەگەڵ تاران. هۆکارێکی هەڵوەستی ساردی حکومەتی هەرێم بەرامبەر ئێران دەگەڕێتەوە بۆ پەیوەندی ئاڵۆزی نێوان هەولێر و بەغدا لە سەردەمی دەسەڵاتی نوری مالیکی (٢٠٠٦-٢٠١٣) کە لەلایەن ئێرانەوە پاڵپشتی دەکرا، هەروەها لەو ماوەیەدا هەرێم لە ڕووی ئابووری و سیاسییەوە لە پەیوەندییەکی نزیکدا لەگەڵ تورکیادا بووە. سەرەڕای هەموو ناڕەزایەتی و کاردانەوە توندەکانی حکومەتی ناوەندی عێراق، هەولێر ڕێککەوتنێکی ستراتیژی بۆ ماوەی ٥٠ ساڵ لەگەڵ تورکیا بۆ هەناردەکردنی نەوت واژۆکرد، لە هەنگاوێکدا کە بەغدای بەتەواوەتی بەدەرکرد، لەلایەکی تریشەوە ئێران زیاتر لە ڕێگەی یەکێتییەوە پەیوەندییەکانی لەگەڵ هەرێمدا ڕێکخستووە.

بەهۆی ئەو ئاڵوگۆڕانەی کە لە دۆخی سیاسی ناوچەکەدا پێشهاتووە بارزانی و حکومەتی هەریم دەرگیر بە قەیرانێکن، لە بەرامبەر چونە پێشەوەی سیاسەتی بە ناوەندبونەوەی حکومەتی عێراق، ناچار بە گەڕانەوە بۆ بەغدا و پاشکۆبونی حکومەتی عێراق بون، لە هەڵپەکردنی ئەوەدان لە رێگای پەیوەندی دیبلۆماسییەوە خۆیان لەگەڵ دۆخەکەدا بگونجێنن.

ئەوەی کە ئێستا زیاتر بەرجەستە بۆتەوە، لە چوارچێوەی پرۆژەی گەشەپێداندا هەولێر ڕێگای ترانزێته بۆ پرۆژەیەکی گرنگ که دهبێته هۆی بەهێزکردنی نفوزی تورکیا له عێراق، هەرچەندە تا ئێستا ڕادەی بەشداریکردنی هەرێم له پرۆژەکەدا نادیارە. بەڵام پێویست دەکات ئاماژە بەوە بکرێت کە جێبەجێکردنی پرۆژەی "ڕێگای گەشەپێدان" تەوەری سەرەکی سەردانەکەی ئەردۆغان بوو بۆ بەغدا و هەولێر، لە کارنامەی نێوان بەغدا و ئەنقەرەدایە، هەروەها بەشداری دارایی ئیمارات و قەتەر لەم پرۆژەیەدا چاوەڕوانیەکانی بەرزکردۆتەوە، بەڵام هێشتا هەڵوەستی ئێران لەم بارەیەوە ڕوون نییە، لەهەمانکاتدا جێگەی هەولێر لەم پرۆژەیەدا تا ئێستا هیچ ڕێکەوتنێکی فەرمی بۆی رانەگەیەنراوە.

بارزانی لە میانەی سەردانەکەیدا بۆ تاران، ئەو پەیامەشی بە بەرپرسانی ئێران گەیاندوە کە پرۆژەی "ڕێگای گەشەپێدان" ئامانجێکی ستراتیژی بۆ ئێران نییە.

هەروەها نیگەرانیەکی تر کە پەیوەندی بە ئێرانەوە هەیە، ئەگەری ئۆپەراسیۆنە سەربازییەکانی تورکیایە بۆ سەر چەکدارانی پەکەکە لە پارێزگاکانی دهۆک و هەولێر، چونکە ئەم پرۆسەیە ڕێگە خۆشدەکات بۆ پەرەسەندنی نفوزی ئەنقەرە لە عێراقدا. ئێران بە پوچەڵکردنەوەی نفوزی ئەنقەرە لە کوردستانی عێراق، لەژێر ئاڵای نیمچە فەرمی هێزەکانی حەشدی شەعبیدا، ئامادەیی بۆ پارێزگاری لە هەندێ شوێندا بە پەکەکە نیشانداوە، ئەمەش ئەو ئاکامەی لێدەبێتەوە هەر هێرشێکی داهاتوو کە تورکیا ئەنجامی بدات بۆ سەر پەکەکە، زیاتر ئاڵۆزی لێدەکەوێتەوە.

ئێران هەمیشە بە فشارخستنەسەر بارزانی هەوڵیداوە توانای هەولێر لە پەیوەند بە حکومەت لە بەغدا و کاریگەری لەسەر یەکێتی لە سلێمانی تێکبدات، بەڵام ئێستا وا دەردەکەوێت ئێران ئامادەیە دەست لەسەر کێشەکانی بەرامبەر هەولێر ڕاگرێت و قۆناغێکی نوێی پەیوەندی لەگەڵ حکومەتی هەرێم دەستپێبکات.

هەرچەندە هەولێر دەیەوێت هاوسەنگ لە نێوان ڕکابەری نێوان ئەنقەرە و تاران لە ناوچەکەدا دروست بکات، بەڵام پێدەچێت ئێران بەردەوام بێت لە گوشارەکانی لەسەر هەولێر کە لە هەوڵدا بووە بۆ بەدەستهێنانی هەمان ئەو نفوزەی کە لە سلێمانی هەیەتی. ئەمەش ئاڵۆزی ئەو دۆخە نیشان ئەدات، کە لە بەرامبەر ئەو ئاراستەیەی لە پێداویستی گۆڕانکارییەکان لە ناوچەکەدا پێشبینی دەکرێت، کە ململانێ و چۆنییەتی سەپاندنی بەرژەوەندی و پرۆژە ئابورییەکان و هاوسەنگی لایەن و هێزەکان بەلایەکیدا دەخات.